

Марія ЛИЗУН

д.е.н., професор Західноукраїнського
національного університету

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ: СУЧАСНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ВИКЛИКИ РОЗВИТКУ

Європейська інтеграція залишається одним із найуспішніших політичних та економічних проєктів сучасності, який забезпечує стабільність, безпеку та добробут держав-членів Європейського Союзу. Водночас сучасний етап розвитку ЄС характеризується глибокими трансформаційними процесами, спричиненими геополітичними змінами, економічними кризами, цифровою революцією, кліматичними викликами та безпековими загрозами. Якщо наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття інтеграційний поступ базувався переважно на концепції ліберального економічного монетаризму, розширенні спільного ринку та уніфікації нормативно-правового поля (активно розбудовувався *acquis communautaire*), то сьогодні вектор зміщується у бік геополітичної стійкості, безпекового суверенітету та «зелено-цифрового» транзиту [1].

Європейська інтеграція залишається одним із найуспішніших політичних та економічних проєктів сучасності. Станом на 2025 рік Європейський Союз об'єднує 27 держав-членів із населенням понад 448 млн осіб, що становить близько 5,5 % населення світу. Водночас на частку ЄС припадає майже 14,7 % світового ВВП, що дозволяє Союзу залишатися одним із ключових центрів глобальної економіки [2].

Сучасний етап європейської інтеграції відбувається в умовах безпрецедентної трансформації глобальної архітектури безпеки та докорінного переосмислення внутрішніх інституційних механізмів Європейського Союзу. Кризові явища останнього десятиліття – починаючи від міграційної кризи, виходу Великої Британії зі складу ЄС (Brexit) і завершуючи масштабною збройною агресією російської федерації проти України – продемонстрували, що класична модель «м'якої сили» (*soft power*) потребує трансформації у концепцію «геополітичного союзу».

Серед ключових трансформацій особливе місце займає формування багаторівневої та диференційованої моделі інтеграції. Нерівномірність економічного розвитку держав-членів, відмінності у національних інтересах та підходах до реалізації спільних політик зумовлюють необхідність пошуку нових механізмів координації та управління. Поглиблення співпраці між окремими групами держав-членів відбувається нерівномірно, що зумовлює формування багаторівневої моделі інтеграції. Такий підхід дозволяє враховувати національні інтереси країн, проте водночас створює ризики посилення асиметрії в межах

Союзу та ускладнює процес ухвалення спільних рішень[3]. Водночас ЄС продовжує політику розширення, розглядаючи її як інструмент зміцнення стабільності та безпеки на континенті.

Водночас значний вплив на розвиток ЄС здійснюють процеси цифрової та зеленої трансформації. Реалізація Європейського зеленого курсу передбачає досягнення кліматичної нейтральності, модернізацію економіки та впровадження інноваційних технологій. Паралельно цифровізація сприяє підвищенню конкурентоспроможності європейських економік, розвитку штучного інтелекту, електронного урядування та цифрового ринку. Проте ці процеси потребують значних фінансових ресурсів і створюють нові виклики для ринку праці та соціальної сфери.

Сучасний етап розвитку ЄС характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими геополітичними змінами, економічними кризами, цифровою трансформацією та безпековими викликами. Однією з важливих тенденцій є демографічні зміни. На початок 2024 року населення ЄС становило 449,2 млн осіб, що на 1,6 млн більше порівняно з попереднім роком. Значною мірою це зростання було забезпечене міграційними процесами та прибуттям громадян України, які отримали тимчасовий захист у країнах Європейського Союзу [2].

Важливим чинником трансформації європейського інтеграційного простору стала повномасштабна агресія Росії проти України. Війна актуалізувала питання стратегічної автономії ЄС, посилення спільної безпекової та оборонної політики, енергетичної незалежності та стійкості критичної інфраструктури. У відповідь Європейський Союз активізував механізми координації зовнішньої політики, розширив санкційний тиск на агресора та значно збільшив підтримку України.

Для України європейська інтеграція набуває стратегічного значення як ключовий напрям зовнішньополітичного та соціально-економічного розвитку. Отримання статусу кандидата на вступ до ЄС та початок переговорного процесу відкривають нові можливості для модернізації державних інститутів, адаптації законодавства до європейських стандартів та поглиблення участі у спільному європейському просторі [4;5]. Водночас успішне просування до членства потребує проведення комплексних реформ, зміцнення верховенства права, боротьби з корупцією та підвищення ефективності державного управління.

У червні 2022 року Україна отримала статус країни-кандидата на вступ до ЄС, а в червні 2024 року офіційно розпочалися переговори про вступ. У 2025 році було завершено скринінг українського законодавства щодо відповідності *acquis communautaire*. Європейський Союз залишається головним торговельним партнером України, забезпечуючи понад 50 % її зовнішньої торгівлі товарами.

Загальний обсяг торгівлі товарами між Україною та ЄС у 2024 році досяг 67,2 млрд євро [6].

Таким чином, сучасна європейська інтеграція перебуває на етапі глибоких трансформацій, що охоплюють політичну, економічну, безпекову та соціальну сфери. Подальший розвиток Європейського Союзу залежатиме від його здатності адаптуватися до нових викликів, забезпечувати єдність держав-членів та підтримувати процеси розширення. Для України європейська інтеграція залишається стратегічним пріоритетом, реалізація якого сприятиме зміцненню національної безпеки та сталому розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Лизун М. В. *Розвиток процесів регіональної економічної інтеграції: валютний аспект. Галицький економічний вісник. 2016. № 1 (50). С. 155–163*
2. Eurostat. (2025, March 26). *Key figures on the EU in the world – 2025 edition. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/wdn-20250326-1>*
3. Ліщинський І. О. *Глокалізація, фрагментація та альтернативні візії внутрішніх гео економічних суперечностей. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 22. Ч. 2. С. 77–81*
4. Лизун М.В. *Випереджаюче економічне зростання: міжнародний та український аспекти : дис. ... к.е.н. : 08.00.02 / М.В. Лизун. – Тернопіль, 2007. – 207 с*
5. Лизун М. В. *Розвиток світової валютної системи крізь призму її елементів. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2016. №. 4. С. 82-95.*
6. Eurostat. (2025, May 7). *Trade in goods with Ukraine in 2024. European Commission. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20250507-1>*